

De verwerking van rondhout in Nederland

Op 26 april 1991 kon de rondhouthandel in Grollo kennis maken met het vernieuwde Staatsbosbeheer. De heer L.J.M. Dielen van de Stichting Bos en Hout presenteerde op deze ontmoetingsdag de Nederlandse markt van rondhout. Een unicum, omdat het pas sinds kort mogelijk is om aan de hand van harde cijfers te schetsen hoe de markt ervoor staat. Onderstaand een weergave van zijn lezing.

Nederlands hout is meer dan alleen een grondstof. Bosbeheerders produceren het; de rondhouthandel zorgt ervoor dat de grondstof een goede bestemming krijgt. In deze lezing houd ik u als het ware een spiegel voor, zodat u zelf uw eigen positie kunt bepalen en waar nodig, uw activiteiten kunt bijsturen. Ook zal ik u een beeld schetsen van toekomstige ontwikkelingen.

De uitnodiging voor deze dag vermeldt een ontmoeting tussen twee belangrijke schakels in de rondhoutstroom: het Staatsbosbeheer als de grootste bouseigenaar van Nederland en de rondhouthandel als belangrijkste distributeur van rondhout. Maar er staat meer te lezen. Het wordt een kennismaking met een Staatsbosbeheer dat is verjongd, dat bedrijfsmatiger zal gaan handelen en meer zorg zal gaan besteden aan de kwaliteit van bos en natuur. Men spreekt zelfs over een metamorfose. Veelbelovende kansen voor de toekomst. Ik wens u, Staatsbosbeheer en rondhout-

handelaren, veel succes toe met deze nieuwe uitdaging.

Laat ik nog even stilstaan bij de positie van het Staatsbosbeheer. Deze organisatie is meer dan een bouseigenaar. Het is een trendsetter en pionier als 't gaat om het ten uitvoer brengen van bosbeleid van de overheid. SBB moet vele functies vervullen. Een daarvan is de voortbrenging en afzet van een belangrijke grondstof: het hout. Staatsbosbeheer is met zijn 76.000 ha de grootste bouseigenaar van Nederland. Daarmee is het tevens de grootste aanbieder van hout, dominerend op de rondhoutmarkt en, gewenst of niet, marktbepalend. Dit betekent ook dat er meer van het SBB wordt gevraagd. Het heeft een extra verantwoordelijkheid als 't gaat om de oogst en de afzet van Nederlands rondhout. Andere bouseigenaren volgen immers vaak de koers die SBB aanhoudt. Staatsbosbeheer heeft deze taak in het verleden onderkend door zijn verkoopafdeling inhoud te geven. Zo'n goed functionerende afdeling is van essentieel belang. Alleen dan zal het vernieuwde SBB werkelijk in staat zijn, zijn voortrekkersrol bij de oogst en afzet van hout waar te maken.

De Nederlandse houtoogst

Het vele hout dat wij Nederlanders in de vorm van talloze producten gebruiken, komt voor slechts ongeveer 8% uit eigen land. Helaas ontbreekt nog een precies cijfer over de jaarlijkse houtoogst. Daar komt verandering in, want de resultaten van twee projecten gaan hierin meer duidelijkheid scheppen. Het eerste project betreft een omvangrijk onderzoek naar de daadwerkelijke oogst in het Neder-

landse bos. Dit onderzoek, dat het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij onder de naam HOSP uitvoert, is drie jaar geleden gestart. Mede-opdrachtgevers en -financiers zijn de bouseigenaren, het Platform Nederlands Hout, de boomkwekers en het Ministerie van Economische Zaken. Helaas ontbreekt de rondhouthandel als deelnemer in dit project. Wellicht het overwegen waard om alsnog hieraan te gaan deelnemen, want voor het eerst is het mogelijk om inzicht te krijgen in de huidige en de toekomstige houtoogst. Juist voor de rondhouthandel lijkt me dit van fundamenteel belang. De oogstgegevens zullen per houtsoort en diameterklasse worden gegeven. Verder komt informatie beschikbaar over de bijgroei en de voorraden. De eerste resultaten worden zeer binnenkort verwacht en zijn gebaseerd op een groot aantal metingen in het bos.

Vooruitlopend op een officiële publicatie van de resultaten kan ik hier al meedelen dat deze opzienbarend zullen zijn. De houtoogst blijkt bijvoorbeeld veel hoger te zijn dan voorheen is aangenomen. De aanwas ligt voor alle houtsoorten aanmerkelijk hoger, gemiddeld bijna tweemaal zo hoog. Verder blijkt de aanwezige houtvoorraad anderhalf maal groter te zijn. Ondanks de grotere oogst worden er jaarlijks grote hoeveelheden hout netto aan de bestaande voorraad toegevoegd. Als deze cijfers juist zijn betekent dit dat we de houtoogst de komende jaren aanmerkelijk kunnen opvoeren. Het hout is aanwezig. Helaas ondervindt het oogsten van hout in toenemende mate belemmeringen. Belanghebbenden zullen er de komende tijd dan ook gezamenlijk aan moeten werken om deze weg te

nemen. Ook hier is een rol voor Staatsbosbeheer als voortrekker weggelegd.

In haar beleidsplan voor bos en bosbouw, het Meerjarenplan Bosbouw (MJB), gaat de overheid al uit van een aanzienlijke stijging van de houtoogst (figuur 1).

Tot het jaar 2000 hanteert men een gemiddelde oogst van bijna 1.5 miljoen m³ hout uit bossen en overige houtopstanden. Daarna moet een verdere stijging plaatsvinden tot 2.5 miljoen m³ in 2050. Deze oogstcijfers zijn overigens gebaseerd op verouderde inzichten over de aanwezige houtvoorraden en -aanwas. Deze liggen, zoals ik zojuist heb gemeld, in werkelijkheid aanzienlijk hoger. Dit betekent dat de overheid haar beleid ten aanzien van de oogst aanzienlijk zou kunnen aanscherpen. Een geschikt moment hiervoor is de evaluatie van de uitvoering van het MJB die het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij momenteel uitvoert.

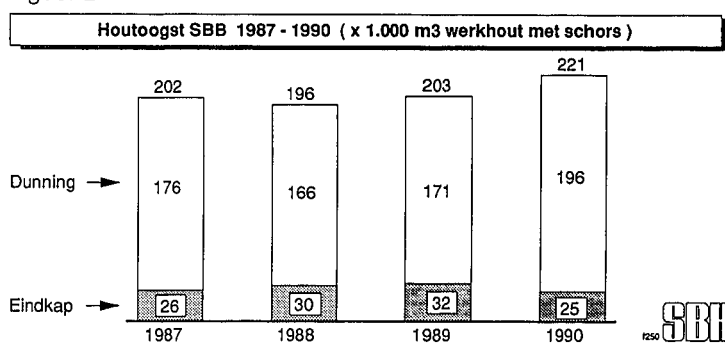
In het MJB zijn ook voor Staatsbosbeheer taken opgenomen voor wat betreft de houtoogst. Over de periode 1986-2000 dient het gemiddeld 180.000 m³ per jaar te oogsten. Figuur 2 laat zien in hoeverre SBB hierin slaagt. De conclusie is duidelijk: SBB voldoet ruimschoots aan de taakstelling. Maar ook hier geldt dat de houtvoorraad in de staatsbossen veel groter is dan tot voor kort werd aangenomen. Het is dan ook niet vreemd dat de houtoogst de laatste jaren zo hoog is geweest. De aanwezige houtvoorraad en de -aanwas laten zelfs een verdere stijging van de oogst toe. Een herziening van de taakstelling voor SBB bij de evaluatie van het MJB ligt dan ook voor de hand, waarmee het SBB zijn voortrekkersrol verder inhoud kan geven.

Figuur 1

Houtoogst in 1990 versus MJB (x 1.000 m ³ werkhout met schors)			
	Totaal	Naaldhout*	Loofhout
Totale oogst 1990	1.509	1.047	462
MJB (1986-2000)	1.477	765	712
MJB (2050)	2.505	1.179	1.325
Oogst SBB 1990	221	188	33
Vlgs. MJB (1986-2000)	207		

SBB
1248

Figuur 2

SBB
1250

De Nederlandse rondhoutmarkt

Een tweede onderzoeksproject dat licht probeert te werpen op de Nederlandse houtoogst en de bestemmingen van het hout is het Bedrijfs Informatie Systeem (BIS) van de Stichting Bos en Hout. Jaarlijks enquêteert de Stichting de rondhoutverwerkende industrie in Nederland. Ook hiervan zijn de eerste resultaten bekend. Ik schets een aantal opvallende uitkomsten:

De bestemming van Nederlands rondhout

De houtoogst in 1990 wordt geschat op 1.5 miljoen m³ werkhout met schors. Dit cijfer is enigszins geflatteerd door het stormhout dat het afgelopen jaar op de markt kwam. In normale jaren zal de oogst onder dit volume liggen. Het grootste deel, bijna tweederde, vindt zijn bestemming in Nederland, hoewel een niet onaanzienlijke hoeveelheid wordt geëxporteerd. In 1990 kochten Belgische en Duitse vezelplaat-

fabrieken ongeveer een half miljoen m³ Nederlands hout. (Dit cijfer berust op gecorrigeerde uitvoergegevens van het CBS.)

De oogst bestond voor ruim tweederde uit naaldhout en iets minder dan eenderde uit loofhout. Naaldhout is dus verreweg de belangrijkste houtsoort.

De belangrijkste bestemmingen van Nederlands rondhout zijn in figuur 3 nog eens naast elkaar gezet. Naast de export, die ik zojuist al heb toegelicht, ging het meeste hout, ongeveer eenderde (32%), naar de zagerijen. 17% ging naar de papierindustrie. De overige bestemmingen zijn kwantitatief van minder belang. Overigens moet worden opgemerkt dat het aandeel van de palen en het brandhout op schattingen berusten.

Het verbruik van rondhout door de Nederlandse industrie

De Nederlandse rondhoutverwerkende industrie verwerkt

naast hout uit het Nederlandse bos ook aanzienlijke hoeveelheden die afkomstig zijn uit het buitenland. Figuur 4 laat zien dat bijna 40% van het verwerkte rondhout werd geïmporteerd. Verder laat dit figuur zien dat zaaghout het belangrijkste rondhoutsortiment is dat Nederland verwerkt, gevolgd door het pulphout.

Het aandeel van het importhout verschilt verder aanzienlijk per sortiment.

Vooraf het paalhoutsortiment wordt in grote hoeveelheden ingevoerd. Zaag-, pulp- en klomp-hout komt voornamelijk uit het Nederlandse bos.

Op de twee belangrijkste sortimenten, zaaghout en pulphout, ga ik hierna verder in.

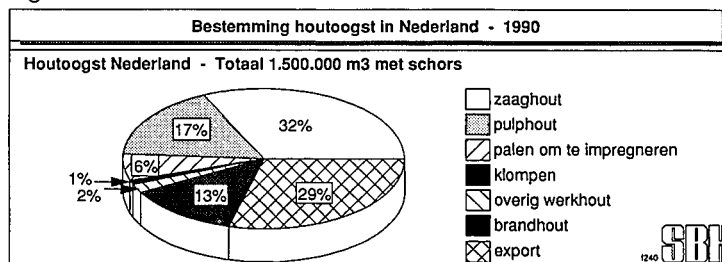
De zagerijen

De zagerijen zijn de belangrijkste rondhoutverwerkende sector in Nederland. Het afgelopen jaar kochten ze driekwart miljoen m3 hout in, waarvan tweederde uit het Nederlandse bos kwam (figuur 5). Populierehout was verreweg de belangrijkste houtsoort. Een groot deel hiervan moest uit het buitenland komen.

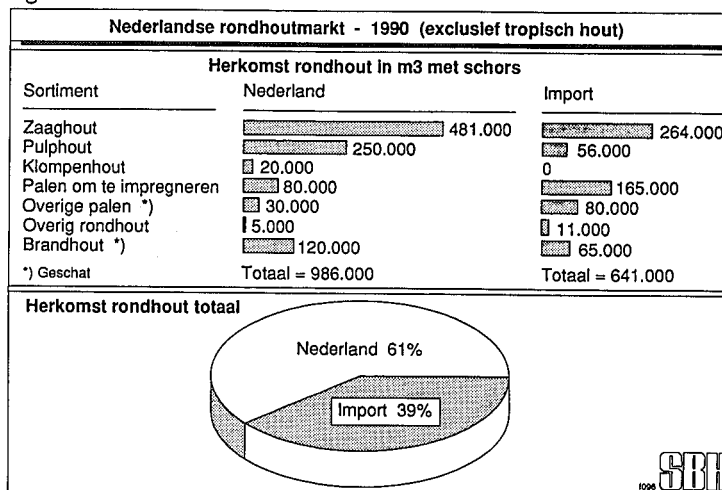
Een zorgelijke ontwikkeling, zeker als we hier bij bedenken dat deze import jaarlijks met enige tienduizenden m3 stijgt. Blijkbaar gaat het gevoerde aanplantbeleid uit de jaren zestig en zeventig zich wreken. Er zijn toen onvoldoende populierebeplantingen aangelegd. Dit leidt nu, zo'n dertig jaar later, tot een afname van de beschikbaarheid. Een soortgelijke ontwikkeling doet zich ook voor bij het vuren.

Het grenen en de overige naaldhoutsoorten komen vooral uit Nederland. De harde loofhoutsoorten, eiken en beuken, zijn daarentegen weer overwegend uit het buitenland afkomstig. Ook dit is opvallend gezien het grote

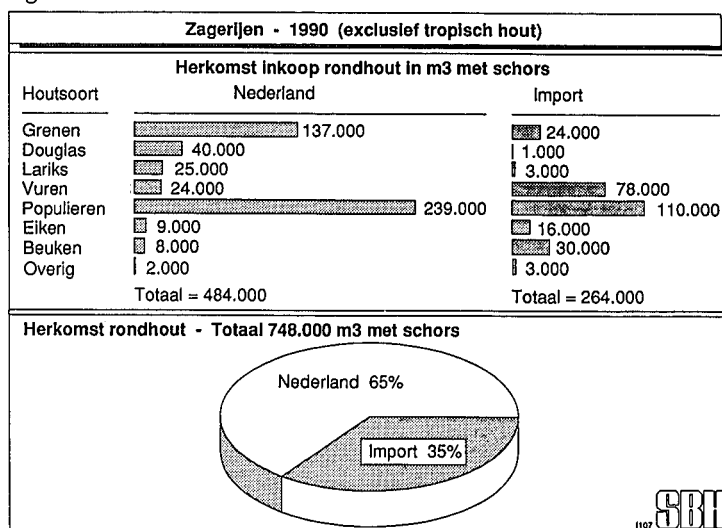
Figuur 3

Figuur 4

Figuur 5

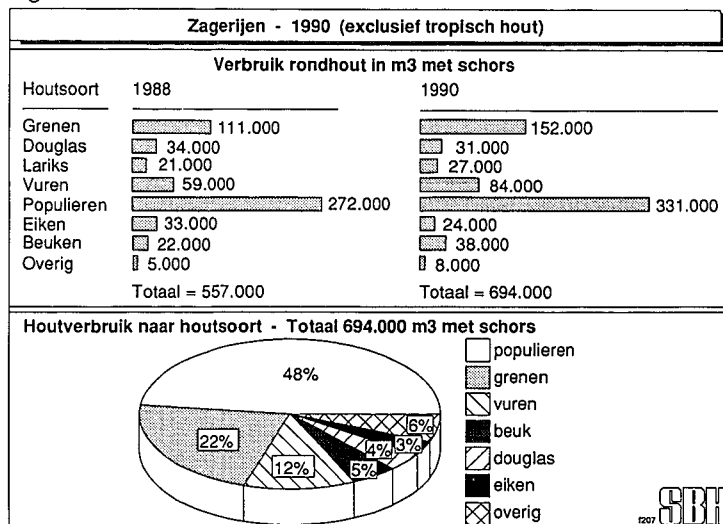
areaal hard-loofhoutbos dat Nederland rijk is.

Binnenkort zullen we uit de resultaten van het eerder genoemde HOSP-project te weten komen

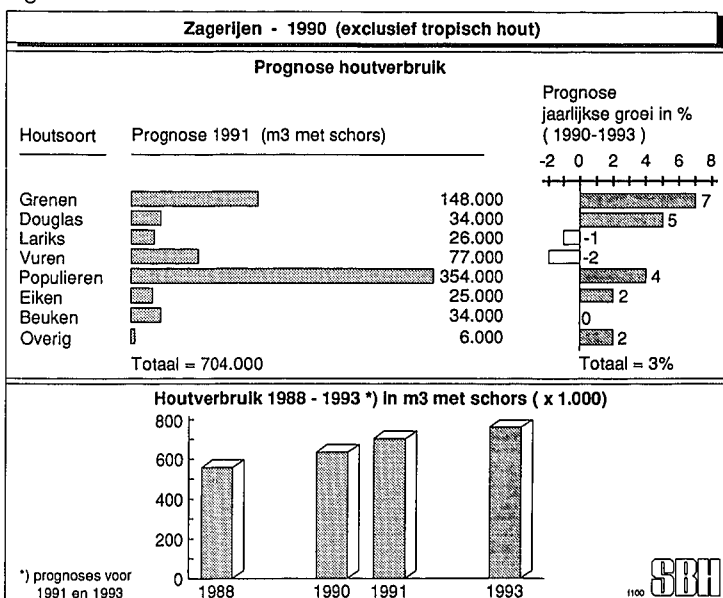
hoeveel eike- en beukehout het Nederlandse bos jaarlijks oplevert.

Ik kan u nu al verzekeren dat het hier om grote hoeveelheden gaat waarvan de bestemming, buiten

Figuur 6

Figuur 7

de hier genoemde 20.000 m3, nog volstrekt onduidelijk is. Met bijna 700.000 m3 ligt het verbruik van de zagerijen lager dan de inkoop (figuur 6). Dit betekent dat de zagerijen in het afgelopen stormschadejaar, extra voorraden hebben aangelegd. Figuur 6 geeft een vergelijking tussen het houtverbruik in 1988 en 1990. Er is sprake van een duidelijke stijging. Deels is deze toe-

name te verklaren doordat bij het onderzoek in 1990 meer bedrijven hebben meegewerkt dan in 1988, maar ook in het algemeen zijn de bedrijven meer hout gaan verwerken. De grootste stijging heeft zich bij het populierehout voorgedaan. Dit is kwantitatief gezien ook de belangrijkste houtsoort.

Bij het naaldhout deed zich in

meer of mindere mate ook een stijging voor.

Opvallend is verder het verloop bij het harde loofhout. Het verbruik van eikehout daalde terwijl dat van beukehout steeg. Een ontwikkeling, welke in lijn is met die in de ons omringende landen.

Voor de toekomst verwachten de zagerijen een verdere groei van het rondhoutverbruik. Voor de periode 1990-1993 wordt een jaarlijkse stijging voorzien van gemiddeld 3% voor alle houtsoorten (figuur 7).

Het blokdiagram geeft een visueel beeld van de ontwikkeling tussen 1988 en 1993. De waarden voor 1991 en 1993 zijn uiteraard gebaseerd op verwachtingen.

Per houtsoort verschillen de verwachtingen aanzienlijk zoals uit het figuur blijkt. De grootste stijgers zullen grenen, douglas en populieren zijn.

Papier- en kartonindustrie

Het tweede belangrijke rondhout-sortiment dat ik tot slot nog kort wil toelichten betreft het pulphout voor de papier- en kartonindustrie. Tachtig procent van het pulphout komt uit het Nederlandse bos. Vooral vuren en in mindere mate ook grenen zijn afkomstig uit het buitenland (figuur 8).

Het verbruik kwam vrijwel overeen met de inkoop. Ruim 300.000 m3 hout vond zijn bestemming in papier en karton. Een vergelijking tussen het verbruik in 1988 en 1990 laat zien dat er minder naaldhout werd gebruikt (figuur 9). Dit heeft vooral te maken met een gedeeltelijke substitutie van rondhout door chips en oud papier.

Voor de toekomst verwacht de papierindustrie een verdere daling van het rondhoutverbruik, vooral grenen en vuren (figuur 10). Voor de periode 1990-1993 is zelfs een jaarlijkse gemiddelde daling van 13% te verwachten. Zo'n ontwikkeling zal de nodige

consequenties hebben voor de bosbouw en voor de rondhouthandel. Overigens zijn nu al ontwikkelingen waar te nemen die duiden op een verdere uitbreiding van de zaagcapaciteit voor dun hout. Dit kan voor een belangrijk deel het wegvallen van de vraag naar pulphout compenseren, maar voor alle betrokken marktpartijen is het van belang dat dit gat zo spoedig mogelijk wordt opgevuld.

Conclusies

Afrondend enkele conclusies die het meest in het oog springen:

a. SBB domineert de aanbodzijde van de Nederlandse rondhoutmarkt. Dit betekent dat het als marktbepalende partij een extra verantwoordelijkheid heeft en door vele beseigenaren als voortrekker wordt gezien.

b. SBB oogstte in 1990 bijna 225.000 m³ werkhout met schors, vooral naaldhout.

c. SBB voldoet hiermee ruimschoots aan de taakstelling zoals genoemd in het MJB.

d. De Nederlandse houtoogst bedroeg in 1990 ongeveer 1.5 miljoen m³ werkhout met schors. Dit is inclusief het extra stormhout.

e. De belangrijkste afnemers van Nederlands hout zijn de zagerijen, de buitenlandse vezelplaatindustrie en de papierindustrie.

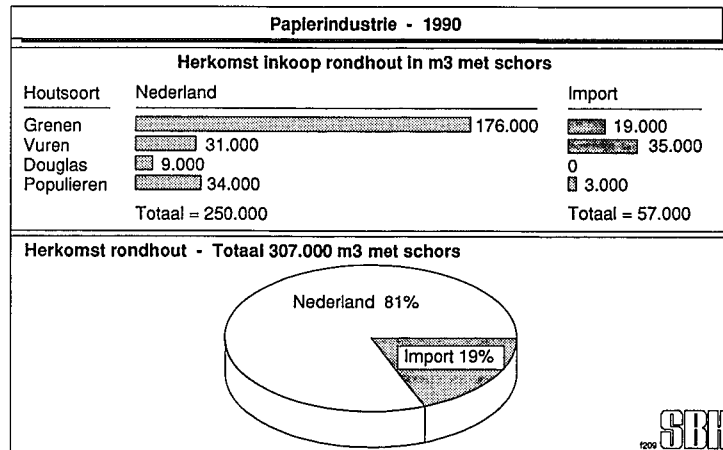
f. De vraag naar zaaghout is in Nederland de laatste jaren fors gestegen en zal naar verwachting ook de komende jaren verder toenemen.

g. De vraag naar papierhout daarentegen daalt. Tot 1993 verwacht men verdere daling.

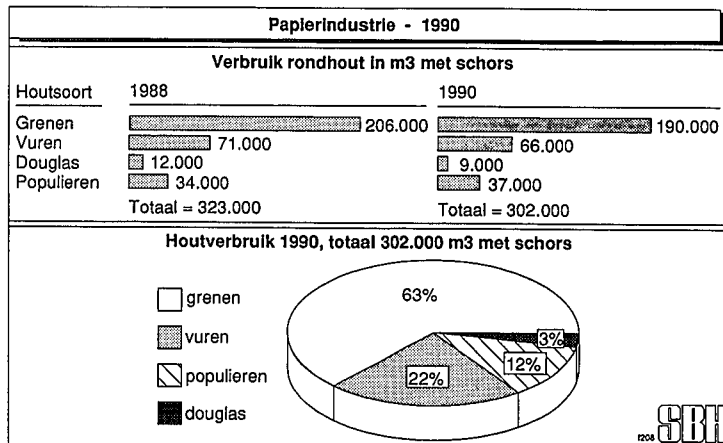
h. Alle marktpartijen, waaronder de beseigenaren en de houtwerkers, hebben een groot belang bij een goed functionerende rondhouthandel.

Ik hoop dat de metamorfose van het SBB tot een nieuwe impuls voor de Nederlandse houtmarkt zal leiden.

Figuur 8

Figuur 9

Figuur 10

